

Minister Zdrowia

Warszawa, 03 sierpnia 2021

ZPP.62.19.2021.DL

Pan
Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw
Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

odpowiadając na pismo z dnia 8 lipca 2021 r. (znak: III.502.11.2021.JA), w sprawie działań podejmowanych w zakresie problematyki FASD, uprzejmie proszę o przyjęcie poniższych informacji.

Problematyka szkodliwości alkoholu w okresie życia płodowego jest jednym z obszarów priorytetowych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA), jednostki podległej Ministrowi Zdrowia, wyspecjalizowanej w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Od wielu lat PARPA prowadzi działania edukacyjne i profilaktyczne w przedmiotowej tematyce, rozpowszechniając wiedzę poprzez różnorodne materiały edukacyjne skierowane do różnych grup odbiorców, a także organizuje i wspiera szkolenia i inne przedsięwzięcia poruszające temat Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych (*Fetal Alcohol Spectrum Disorder*).

Pierwsze materiały edukacyjne dotyczące konsekwencji używania alkoholu przez kobiety w ciąży PARPA wydała w 1998 r. jako raport nr 17 serii „Alkohol a Zdrowie” pt. „Uszkodzenia płodu wywołane alkoholem”. W 2000 r. w tej samej serii opublikowano raport „Badania nad dziećmi alkoholików” zawierający rozdziały poświęcone skutkom działania alkoholu na płód. W 2005 r. PARPA wydała „Materiały informacyjne o Płodowym Zespole Alkoholowych dla lekarzy”.

Ważnym działaniem w obszarze profilaktyki picia alkoholu przez kobiety w ciąży była realizacja Kampanii „Ciąża bez alkoholu”, która rozpoczęła się w 2007 r. Jej celem było ograniczenie liczby kobiet pijących alkohol w ciąży oraz upowszechnianie wiedzy o szkodliwych skutkach picia alkoholu w ciąży. W ramach kampanii podjęto współpracę z blisko 700 samorządami lokalnymi, 10 województwami, licznymi stowarzyszeniami. Kampania została objęta patronatem m.in. przez Polskie Towarzystwo Ginekologiczne i Światową Organizację Zdrowia. W ramach działań edukacyjnych przygotowano m.in. spoty telewizyjne i radiowe, billboardy, artykuły prasowe i audycje telewizyjne. Powstała strona internetowa www.ciazabezalkoholu.pl oraz liczne drukowane materiały edukacyjne. Materiały te były dystrybuowane wśród pacjentów, lekarzy, pielęgniarek i położnych w placówkach podstawowej opieki zdrowotnej, poradniach ginekologiczno-położniczych, ośrodkach pomocy społecznej, punktach konsultacyjnych, urzędach administracji publicznej i lokalnych mediach. Przeszkolono ok. 200 edukatorów, którzy następnie prowadzili lokalne szkolenia, debaty i konferencje dla pracowników ochrony zdrowia, resortu oświaty, pomocy społecznej, wymiaru sprawiedliwości i innych służb. Działania zainicjowane w ramach Kampanii „Ciąża bez alkoholu” były kontynuowane przez samorzady lokalne w latach 2009-2013.

Na potrzeby działań edukacyjnych oprócz szeregu materiałów edukacyjnych opracowano polskojęzyczną wersję brytyjskiego filmu „Wieczne dziecko”. Opracowano i upowszechniano również program profilaktyczny dla młodzieży ponadgimnazjalnej „Biorę odpowiedzialność”, oparty na tym filmie.

W celu dotarcia z przekazem profilaktycznym do szerokiego kręgu odbiorców, przygotowano wystawę fotograficzną propagującą tematykę FASD - obrazującą pracę rodziców i dzieci na obozie terapeutycznym dla dzieci z FASD. Od 2008 r. wystawa odwiedziła blisko 30 miast.

W celu zwiększania wiedzy specjalistów w zakresie szkód wywołanych piciem alkoholu przez kobiety w ciąży, kontynuowano szkolenia dla edukatorów - lekarzy ginekologów i położnych oraz innych grup zawodowych (pracowników socjalnych, nauczycieli). Prowadzono szkolenia dla wychowawców świetlic socjoterapeutycznych i innych placówek opiekuńczo-wychowawczych, przygotowujące do pracy terapeutyczno-rehabilitacyjnej z dziećmi z FASD. Szkolenie obejmowało 120 godzin zajęć wykładowo-warsztatowych.

We wrześniu 2011 r. PARPA współorganizowała konferencję w Brukseli w Parlamencie Europejskim w związku ze Światowym Dniem FAS. Konferencja odbyła się w ramach

polskiej prezydencji w Unii Europejskiej. W konferencji uczestniczyło 120 osób. Na konferencji po raz pierwszy był prezentowany film z badaniami prof. A. Urbanika na temat mózgowych mechanizmów funkcjonowania dziecka z FAS.

W latach 2012-2015 PARPA przeprowadziła badania dotyczące oszacowania rozpowszechnienia FASD w populacji generalnej dzieci w wieku 7-9 lat. Wyniki badań pokazały, że co najmniej 2% dzieci rozpoczynających naukę w szkole podstawowej, ma uszkodzenia spowodowane tym, że ich mamy piły alkohol w czasie ciąży, z czego 0,4% dzieci ma pełnoobjawowy FAS. Wyniki badań były prezentowane na różnych konferencjach edukacyjnych dla nauczycieli, lekarzy, kuratorów, pracowników socjalnych oraz na 8 wojewódzkich konferencjach dla przedstawicieli samorządu terytorialnego.

PARPA wspiera nowopowstające i współpracuje z już istniejącymi placówkami zajmującymi się diagnozowaniem oraz wsparciem terapeutycznym dzieci z FASD i ich rodzin. W „Rekomendacjach do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych”, wydawanych rokrocznie przez PARPA, tematyka profilaktyki FASD jest zapisana jako jedno z priorytetowych działań samorządów lokalnych. Dzięki temu wiele miast w Polsce realizuje działania mające na celu rozpowszechnianie wiedzy dotyczącej Płodowego Zespołu Alkoholowego i faktu szkodliwego wpływu alkoholu na rozwój płodu. W działania te wpisują się szkolenia różnych grup odbiorców: lekarzy, nauczycieli, psychologów, pedagogów, kuratorów, pracowników socjalnych, jak również młodzieży i rodziców biologicznych, adopcyjnych i zastępczych. Ponadto prowadzone są działania diagnostyczne i terapeutyczne skierowane do dzieci z FAS i FASD. PARPA uczestniczy w powyższych przedsięwzięciach poprzez prowadzenie szkoleń m.in. dla edukatorów, pracowników świetlic socjoterapeutycznych.

Corocznie w wielu miejscach obchodzony jest Światowy Dzień FAS. We współpracy merytorycznej z PARPA w 2013 r. utworzono pierwsze w Polsce Centrum Kompleksowej Diagnostyki i Terapii Dzieci z FASD w Wojewódzkim Specjalistycznym Szpitalu Dziecięcym im. Św. Ludwika w Krakowie, działające w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia. Obecnie podobna placówka powstaje w Warszawie, w szpitalu dziecięcym przy ul. Kopernika.

Kobieta w ciąży uzależniona od alkoholu może uzyskać świadczenia z zakresu leczenia uzależnienia od alkoholu w każdej placówce leczenia uzależnienia od alkoholu. Spis

placówek z całej Polski znajduje się na stronie internetowej PARPA pod adresem <http://parpa.pl/index.php/placowki-lecznictwa>.

W celu podniesienia jakości świadczonych usług uwzględniających rozumienie problemów kobiet w ciąży w kontekście FASD, PARPA uruchomiła w bieżącym roku specjalny projekt edukacyjny, którego celem jest zwiększenie kompetencji pracowników placówek leczenia uzależnienia od alkoholu. W ramach zadania przygotowana została specjalna broszura edukacyjna pt. „Co powinniśmy wiedzieć o FASD kiedy pomagamy osobom uzależnionym od alkoholu?”. Publikacja aktualnie jest dystrybuowana do placówek leczenia uzależnienia od alkoholu w Polsce. Przewidziane jest jej przekazanie wszystkim placówkom medycznym za pośrednictwem Systemu Zarządzania Obiegiem Informacji Narodowego Funduszu Zdrowia. Dodatkowo na wrzesień br. zaplanowane są szkolenia w omawianym zakresie dla terapeutów uzależnień pracujących w placówkach. Zaplanowane są 3 edycje szkolenia dla ok. 60 osób.

Ponadto w Polsce każdego roku przybywa placówek specjalizujących się w diagnozie i wsparciu dziecka z FASAD i jego rodziców. W większości są to miejsca finansowane przez władze samorządowe lub organizacje pozarządowe. Lista takich placówek (aktualnie jest ich 13) znajduje się na stronie internetowej PARPA www.ciazabezalkoholu.pl/diagnoza-i-terapia.

Dzięki staraniom PARPA w 2020 r. interdyscyplinarny zespół ekspertów opracował rekomendacje do rozpoznawania spektrum płodowych zaburzeń alkoholowych¹. Rekomendacje są obecnie pilotażowo implementowane w Wojewódzkim Specjalistycznym Szpitalu Dziecięcym im. Św. Ludwika w Krakowie. W oparciu o ww. rekomendacje prowadzone są też szkolenia specjalistów w zakresie diagnozy FASD.

Od 2019 r. PARPA realizuje również projekt badawczy FAR SEAS, *Developing & Extending Evidence and Practice with the Standard European Alcohol Survey*, finansowany przez Komisję Europejską. Jego nadrzędnym celem jest ograniczenie powszechności występowania Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych, w tym Płodowego Zespołu Alkoholowego. Regionem europejskim wybranym do pilotażu działań profilaktycznych obejmujących kobiety w różnym stopniu narażone na picie alkoholu w czasie ciąży, zostało województwo mazowieckie. Doświadczenia zebrane w ramach pilotażu mają w przyszłości służyć do planowania i realizacji profilaktyki FASD

¹ Opublikowane w *Medycynie Praktycznej - Pediatria*, wydanie specjalne1(2020)
<http://www.ciazabezalkoholu.pl/images/file/20052021/Rozpoznawanie%20Spektrum%20Płodowych%20Zaburzen%20Alkoholowych.pdf>

zarówno w Polsce, jak i w innych miejscach w Europie. Testowane w ramach FAR SEAS rozwiązania dotyczą kompleksowej profilaktyki FASD, czyli ograniczania ryzyka picia alkoholu przez kobiety w czasie ciąży.

Przedstawiając powyższe informacje wyrażam głęboką nadzieję, że podejmowane działania przyczynią się do zmniejszenia skali problemu spożywania napojów alkoholowych przez kobiety zarówno planujące zajście w ciążę jak i obecnie będące w ciąży, oraz do podniesienia jakości i dostępności pomocy dla dzieci z FASD i ich opiekunów.

Z poważaniem

z upoważnienia Ministra Zdrowia

Sławomir Gadomski

Podsekretarz Stanu

/dokument podpisany elektronicznie/